ទួលអង្ករខ្មៅ

នៅភូមិកាំងតេដោ ឃុំថាឡាបរិវ៉ាត់ ស្រុកថាឡាបរិវ៉ាត់[១] ខេត្តស្ទឹងត្រែង និងនៅឃុំគយមែង ស្រុកមង្គលបុរី មានទីទួលមួយឈ្មោះថា «ទួលអង្ករខ្មៅ»។ ទីទួលអង្ករខ្មៅនេះមិនមានច្រើនកន្លែងទេនៅក្នុងប្រទេសខ្មែរយើង។ ផ្អែកតាមលោក បណ្ឌិត ធុយ ចាន់ធួន ដែលបានយកអង្ករខ្មៅនៅស្រុកថាឡាបរិវ៉ាត់ទៅពិសោធ បានទទួលលទ្ធផលថាអង្ករខ្មែរនោះមានអាយុកាលនៅស.វ.ទី១០នៃគ្រិស្តសករាជ។[២] នៅក្នុងអត្ថបទនេះ យើងនឹងពិនិត្យមើលថាហេតុអ្វីមានអង្ករខ្មៅនេះ?

អង្ករខ្មៅនេះ ពុំមែនជាអង្ករធម្មជាតិដែលមានព័ណ៌ខ្មៅនោះទេ ប៉ុន្តែជាស្រូវដែលដុតឆេះសម្បក នៅសល់តែសាច់អង្ករ ដែលកើតឡើងដោយចំហេះពុំសព្វ។ បើមើលទៅលើរឿងដុតស្រូវនេះ យើងឃើញមានភស្តុតាងក្នុងសិលាចារឹកមួយចំនួនដែលសរសេរថា «តុតិស្រូវ» មានន័យថា «ដុតស្រូវ»។ ពុំមានសិលាចារឹកដែលរៀបរាប់ដោយចំនិងលម្អិតអំពីកិច្ចពិធីដុតស្រូវនោះឡើយ។ នៅក្នុងសិលាចារឹកស្តុកកក់ធំ K.235 មាននិយាយអំពីព្រំប្រទល់ដីមួយកន្លែងដែលលាតសន្ធឹងទៅដល់ «ក្រលាដុតស្រូវ» (ក្រលាតុតិស្រូ) ដែលយើងអាចយល់បានថាជាទីកន្លែងក្រលាដុតស្រូវនោះ ពុំមែនជាទីតាំងមានទំហំតូចជាធម្មតា ឬជាទីតាំងដែលគេធ្វើចល័តនោះឡើយ។ ប្រសិនបើទីតាំងនោះ ជាទីតាំងដែលគេធ្វើចល័ត ម៉្លេះសមគេពុំយកធ្វើជាទីតាំងគោលសម្រាប់កំណត់ព្រំដីនោះឡើយ។ នេះហាក់ដូចជាស៊ីគ្នានឹងទីទួលអង្ករខ្មៅដែលគេជួបប្រទះ គឺមានលក្ខណៈជាទួលធំសមល្មមនិងមានអង្ករខ្មៅនោះច្រើន។ ចំណែកឯនៅក្នុងសិលាចារឹកប្រាសាទលាក់នាង K.265N នៅក្បែរប្រាសាទប្រែរូប ក៏មាននិយាយអំពីដង្វាយដែលគេថ្វាយសម្រាប់វេលាដុតស្រូវ និងកន្លែងដុតស្រូវ (វេលាតុតិស្រូ & នាតុតិស្រូ) ផងដែរ។ ដូច្នេះយើងឃើញថា «ដុតស្រូវ» នេះ

---

[១] ជាស្ថាននាមក្លាយមកពីពាក្យសំស្ក្រឹត ធារាបវ៌ត (ខ្មែរថា ធារាបព៌ត)។

[២]សូមអាន https://bit.ly/3azov1r។ យើងពុំដឹងច្បាស់ថា តើគ្រាប់អង្ករខ្មែរដែលយកទៅពិសោធនោះ យកពីទួលនោះជម្រៅណានោះឡើយ ដ្បិតគ្រាប់អង្ករខ្មៅដែលយកពីស្រទាប់ដីផ្សេងគ្នាទៅពិសោធ នឹងមានអាយុកាលផ្សេងៗគ្នាដែរ។

អត្ថបទដោយ៖ ហ៊ុន ឈុនតេង

គឺជាកិច្ចពិធីដែលគេធ្វើក្នុងកាលវេលាសន្មតិណាមួយ។ បើពិនិត្យមើលនៅក្នុងកំណត់ហេតុមន្ត្រីជាតិចិនគឺលោក ជីវ តាក្វាន់ វិញ នៅត្រង់ចំណុចពេលចូលឆ្នាំក៏មានបង្ហាញឱ្យដឹងថានៅក្នុងខែនីមួយៗប្រចាំឆ្នាំ រមែងមានកិច្ចពិធីប្រចាំខែនោះជានិច្ច។ នៅខែទី៧ មានពិធីមួយគឺពិធីដុតភ្នំស្រូវ[៣] ប៉ុន្តែលោកមិនបានរៀបរាប់លម្អិតអំពីពិធីនេះ ប្រព្រឹត្តិទៅដោយរបៀបណា និងដើម្បីអ្វីនោះទេ។

ចំណែកឯក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរវិញត្រង់មេពាក្យ **បរមាយ** ពន្យល់ថា «*ឈ្មោះព្រះរាជពិធីមួយយ៉ាងពីក្នុងបុរាណរាជ្យ, ធ្វើក្នុងខែមាឃ, មានពិធីហែស្ដេចមាឃ, បរសេះ, បរគោ, បរក្របី ប្រណាំង ហើយបរក្របីបញ្ចូលរាង, រួចធ្វើភ្នំស្រូវមួយឲ្យពួកបារគូទាំង៤ក្រុម នាំគ្នាដុតភ្នំស្រូវនោះ, ក្នុងវេលាភ្លើងកំពុងតែឆេះ, មន្ត្រីទីស្ដេចត្រាញ់ខែត្រក្រៅ៥នាក់ ការរំលំភ្នំស្រូវនោះ, បើភ្នំស្រូវនោះរលំទៅទិសណា សន្មតថាពួកប្រជាជនក្នុងទិសនោះនឹងធ្វើស្រូវបានផលច្រើន*»។[៤] ត្រង់ចំណុចនេះ បើយើងបកទៅពិនិត្យមើលសៀវភៅព្រះរាជពិធីទ្វាទសមាសវិញ បង្ហាញថាក្នុងខែមាឃមានព្រះរាជពិធីពីរគឺ **ព្រះរាជពិធីពូនភ្នំស្រូវ** និង **ព្រះរាជកុសលមាឃបូជា**។ ប៉ុន្តែព្រះរាជពិធីពូនភ្នំស្រូវនោះ ពុំមានធ្វើទៀតទេ។ នៅក្នុងឯកសាររបស់សម្ដេចឥសីកទ្ធបតី ម៉ាំង ចាងហ្វាងក្រុមបារគូ បញ្ជាក់ថាភ្នំស្រូវក្នុងកិច្ចពិធីនោះត្រូវដុត ហើយចៅហ្វាយស្រុកទាំង៥ យកដង្ការដែកទាំង៥ ការក្អមទឹកលត់ភ្លើង។ យើងឃើញថាកិច្ចពិធីដុតភ្នំស្រូវនេះ ពុំដុតស្រូវឱ្យឆេះអស់នោះទេ គឺត្រូវមានទឹកមកពន្លត់ផងដែរ។[៥] ម្យ៉ាងទៀតកិច្ចពិធីនេះក៏មាននៅក្នុងទំនៀមអ្នកស្រុកផងដែរ ដែលគេហៅឈ្មោះប្លែកៗគ្នាដូចជា «បូជាភ្លើង» ឬ «ពូនភ្នំស្រូវ ឬដុតភ្នំស្រូវ»។[៦] ដូច្នេះហើយទើបយើងឃើញមានទួលអង្គរខ្មៅនេះ មាននៅខេត្តស្ទឹងត្រែងនិងនៅបន្ទាយមានជ័យ។ ការដុតនេះទៀតសោត យើងអាចយល់បានថាជាប់ទាក់ទងនឹងកិច្ចបូជាថ្វាយទេពតាមរយៈព្រះអគ្គី។

---

[៣] លី ធាមតេង, ១៩៧៣: ៤០

[៤] វចនានុក្រមខ្មែរ ភាគ១, ១៩៦៧: ៤០៨

[៥] ចាប ពិន, ១៩៦៩: ១៤៥-១៤៨

[៦] ពេជ្រ សល់, ១៩៦៦: ៧២

អត្ថបទដោយ៖ ហ៊ុន ឈុនតេង

កាលដើមឡើយស្រូវទាំងអស់ក្នុងកិច្ចនោះត្រូវដុតទាំងអស់ លុះក្រោយមកនៅពេលកាន់ពុទ្ធសាសនាថេរវាទគេយកស្រូវនោះលក់ ដើម្បីយកកម្រៃដាក់ជាប្រយោជន៍វត្តវិញ។[៧] កិច្ចនេះហើយដែលក្លាយមកជាពិធីពូនភ្នំស្រូវ ដោយធ្វើនៅតាមភូមិស្រុកក្រោយពេលប្រមូលផលរួច ដោយពុំដុតទៀតទេ ដ្បិតស្រូវនោះទុកប្រើប្រាស់ជាប្រយោជន៍របស់វត្តអារាមជាដើម។ «ពូនភ្នំស្រូវ» ឬ «ដុតភ្នំស្រូវ» នេះ ជាកិច្ចពិធីក្នុងវិស័យកសិកម្ម ដែលហាក់ដូចជាបង្ហាញពីការបូជាភោគផលថ្វាយទេពផង និងត្រៀមសម្រាប់រដូវកសិកម្មខាងមុខផង ដ្បិតឯកសារសម្ដេចឥសីភទ្ទធបតី ម៉ាំង បញ្ជាក់ថាស្រូវដែលលត់ទឹកក្នុងកិច្ចពិធីនោះរួច អាចារ្យវាល់ចែកចៅហ្វាយស្រុកទុកចែករាស្ត្រប្រជាធ្វើជាពូជសាប ឯស្ដេចមាយជិះដំរីឱបព្រលឹងស្រូវហៅទៅឃ្លាំងស្រូវ។

ដូចបានបង្ហាញខាងលើនេះ «ទួលអង្ករខ្មៅ» គឺជាទួលកើតឡើងដោយសារខ្មែរយើងពីជំនាន់មុនបានធ្វើពិធី «ដុតស្រូវ» ឬ «ដុតភ្នំស្រូវ» នេះឯង។ តាមរយៈសិលាចារឹក ទីលានដុតស្រូវនោះហៅថា «ក្រឡាដុតស្រូវ» (ក្រលាតុតិស្រូ)។ យើងពុំប្រាកដថាពិធីនេះមានចាប់តាំងពីពេលណាមកនោះឡើយ ប៉ុន្តែតាមរយៈសិលាចារឹក ពាក្យដុតស្រូវ ដែលចាស់ជាងគេ ឃើញមានក្នុងសិលាចារឹកប្រាសាទលាក់នាង នាពាក់កណ្ដាលស.វ.ទី១០។

---

[៧] សូមអាន ពេជ្រ សល់, ១៩៦៦: ៧២។

បញ្ជីរូបភាព

ទួលអង្ករខ្មៅ ស្រុកថាឡាបរិវ៉ាត់ (ថតឆ្នាំ២០១៦)

ទួលអង្ករខ្មៅ ស្រុកថាឡាបរិវ៉ាត់ (ថតឆ្នាំ២០១៦)

អង្ករខ្មៅ ស្រុកថាឡាបរិវ៉ាត់ (ថតឆ្នាំ២០១៦)

អង្ករខ្មៅនៅស្រុកមង្គលបុរី (រូបថត៖ មន្ទីរវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ)

សិលាចារឹកប្រាសាទលាក់នាង K.265 (រូបថត EFEO)

អត្ថបទដោយ៖ ហ៊ុន ឈុនតេង

ឯកសារយោង

ចាប ពិន

១៩៦៩. ព្រះរាជពិធីទ្វាទសមាស ភាគ៣, ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ភ្នំពេញ។

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

១៩៦៧. វចនានុក្រមខ្មែរ ភាគ១, ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ភ្នំពេញ។

ពេជ្រ សល់

១៩៩៦. ពិធីប្រចាំដប់ពីរខែ, ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ភ្នំពេញ។

លី ធាមតេង

១៩៧៣. កំណត់ហេតុរបស់ជីវតាក្វាន់ អំពីប្រពៃណីអ្នកស្រុកចេនឡា, ភ្នំពេញ។

AMS
អរិយធម៌ខ្មែរ
KHMER CIVILIZATION